

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
 Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz.
 Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyveskereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Nener-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent

Nyitléri cikkek:
 sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők. — Előfizetések s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Vannak szemek és még sem látnak!

□ Ellenzékünk főközlönyeiben egymást érik a politikai rövidlátás szövegai, mindenikből egy-egy vád-bombát csinálnak s azt a magyar miniszterelnök feje felé dobálják.

Miért e jó szándék?

Csak azért, mert Andrassy felismerve az idő jeleit, midőn a magyar király az ő tanácsát is kikérte, férfias elhatározottsággal fejté fel azt, hogy a titokszerű de épen nem alkotmányos uton miniszterségre jutott Hohenwart, s az alkotmányos elvekről, még inkább magyarfaló voltokról ismert cseh feudálok által összekovácsolt egyoldalú, mástól mindent követelő ál-pactum, sem az 1867-ki kiegyezés feltételeivel, sem az alkotmányosság elvével, de még a monarchia fenállásának életfeltételeivel sem egyeztethető össze. A fejedelem e nyomós okokat fontolóra véve, az alkotmányosság és a monarchia alapjait oly merész kézzel megingatni kész miniszternek valetet mondott.

Azt hihetnők, hogy ezen minden liberalis ember örvendhet Lajthántul is, de nálunk is. Korántsem. Az ellenzéki lapok nagyon, de nagyon sajnálják Hohenwart távozását, s a cseh kiegyezés meghiusultán szintyre siránkoznak.

Bizony vannak szemek, de még se látnak?

Mi is volt, hová is célzott ez a cseh pactum? Elmondja ezt Hohenwart kebellapja, ennek meg csak tudnia kell, mire törekedtek a coullissák mögött complanált államférfiak.

Az „Oester. Jour.“ „Andrassy király“ című cikkében valódi bismarcki őszinteséggel leplezi le e nagyszerű politika törekvéseit.

A cseh pactum által meg kell vala születni Lajthántul a foederalismusnak, ez visszahatást gyakorolt volna Magyarországra is; a dualismus itt is ott is le lesz vala győzve s helyét a foederalismus zászlója alatt haladó pluralismus foglalja vala el; helyreállított volna idővel az egységes összm monarchia — természetesen szláv monarchia, a foederativ osztrák összbiradalom, melyben Magyarország paritásban állott volna Csehország mellék tartományával s a többi 12-ed aprósággal és Magyarország képviselőt a szláv többségű reichsrathban kell vala keresnünk.

Ez volt a terv, mint a pactumkészítők most érzelmekkel világba kiáltják. Ennek a tervnek a megbuktatását tulajdonítják a szláv tuzók Andrassy-nak; ezért fenyegetik Magyarországot a sláv mozgalom árjával, mely minket, alkotmányunkat kimélni nem fog; ezért akarja ellenzékünk a magyar miniszterelnököt a parlamentben és delegatióban számoltatni?!

Nemde furcsa egy fordulat? Magyar szabad- elvűek és cseh feudálok egy sorban; egyik a szláv eszmét (panszlávismus) akarja diadalra juttatni az egész magyar-osztrák biradalom felett, — a másik, magyar léteért sajnálkozik a fölött, hogy ez a terv megbukott, még pedig egy magyar miniszter tanácsának hozzájárulása által.

Egyelőre bátran szemképrázatnak tetszhetik az ilyen abnormis situatio — de bár melyik ellenzéki fölapot vesszük kezünkbe, meggyőződünk, hogy e politikai elvakultság erőt veit rajtok, s a helyett hogy magukba szállának, s e részbeni politikai számításuk gyarló voltát — a cseh pactum-készítők kinyilatkoztatása után elismernék, de el azt is, hogy Andrassy élesebben látott, midőn felismerte, hogy több forog kockán, mint a delegatiók esetleges léte nem jöhetése, — a deákpárti kormányt, a pártot magát, sőt a kiegyezést okolják mindezért, ez okozója minden rosznak, ez hozza ránk a szlávok gyűlöletének árját.

Már az ilyen fegyverekkel küzdők csakugyan kevés történelmi ismeret feltételeznek másoktól; hisz a 30-as évek nem oly régen peregetek le, s így minden érett férfi emlékezik, hol volt az illyrismus melegágya, honnan szitogatták a szlávok magyar állam-ellenes intentióit? kik gátolták 1848-ban is azt, hogy Ausztriával egymást meg nem érhettük? kik hirdették keresztes hadat ellenünk? s kik jöttek sáskahadként nyakunkra, mint az absolutismus viadorai, tollal terelendők be minket a szolgaság Gesamt-monarchiájába? Ezek minket már régóta nem szeretnek. Ha Andrassy ezeknek tuzásaira lelohasztólóg hatott, érdemet tett a magyar haza és alkotmány védelme körül; a kik őt ezért hibáztatják rosz politikusok és nem tudják mit cselekszenek, vizet adván a panszláv foederalismus malmára.

Lapszemle.

A „Reform“ egy percig sem kételkedett, hogy a cseh kiegyezési tervvel a monarchia válságba jut, saját érdekeink is veszélyeztetve lesznek. Kimutatta a foederalismus illiberalis absolutistikus irányát. Megjövén-

dől Hohenwarth bukását; kimondá, hogy nincs államférfi, ki Ausztriát szervezni tudná: nem tartá eléggé a javaslatnak a dualismus elleni armányát, s annexi-öellenes egyetlen jó oldalát kimutatni, hanem figyelmeztetni a quid tunc-ra, ha Hohenwarth buktával a többi tartományok alkotmánymódosítási tervet is elvetetnek? Hohenwarth kiegyezése, mint bukása, egyaránt veszélyes reánk. Magyarország szerepe: a semleges viselet. Andrassy a koronának adta segélyét, ezt igényelvén a rohamos események. Ha a semlegesesség e sértése miatt Hohenwarth bukását a szlávok s németek nekünk tulajdonítják, a válság megoldása még fenyegetőbb stadiumba jutott. Hohenwarth győzelme egy volt volna a németével: a reactio s a dualismus beszorítása a foederalismus segélyével az őszállamba. A másik veszély a lajhántuli anarchia. A papirus-alkotmány nem bir párttal, a delegatio nem jöhet össze. Életlen alkotmány, élő gyűlölség, jogalpnélküli kormány, zendülő népek: a jövő képe Ausztriában; ha beroskad az alkotmány, megáll-e nálunk a rend? Ha a balközép szenvedélyeivel lehetlenné tenné a Deákpárt kormányzását, miután maga kormányképtelen, vagy a rakoviczai kísérletek, vagy ó-conservativ nem parlamentarizmus kormányzat állana be. Józanság s politikai tapintat vezethet csak e sötétben. Hazafiság s törvényisztelettel a benső veszélyeket legyőzzük. Csak a követelményre hatók ne feledjék az eszélyességet.

A „P. Napló“ Hohenwarth közlönyének, az „Oest. Journal“-nak, érdeműl írja, hogy a cseh párt utógondolatai kimondta. Az okt. diplomát ez eszmény képméket tartotta, még a febr. patens után is bement a reichsrathba; csak midőn a magyar kiegyezés létrejött, lépett a foederalismus terére, maradt ki a biradalmi gyűlésből. A cél világos. Előbb Ausztria, azután Magyarország önállóságát szétrombolás; központi parlament s tán Oroszország gyámsága. A panszláv elem praeponderantiája előbb a Lajthán-tul, azután a Duna és Tisza téreibe. A foederativ eszméjét kifejlés magvat magukban hordó népek ajánlották s Kossuth melengét, de mert a magyar államias megsemmisítésében központosult, — elvettett. A Tamások nem hitték, mily veszélyt rejt magában ránk nézve a foederatio, most láthatják, mit képvisel a dualismus. Az „Oest. Journal“ ezt megmagyarázta.

A „Kol. Közl.“ eredeti távsürgönye.

Bécs. Az új miniszterium megalakulása egy hét előtt alig várható, emlegetik Gablenczet és Krautmannsdorfot mint leendő miniszterelnököt, Schmerlingről szó sincs. Egy másik combinatio Andrassyt jelöli meg Beust utódául, s ez utóbbi lenne osztrák miniszterelnök.

A cseh vezérek memorandumja halani sem akar concessiókról, a kiegyezést megsemmisültnek mondja, mely többé fel sem vehető, miután a cseh nemzet annyira megsértetett.

Legujabb táviratok.

Bécs, okt. 28. Pénzkörökben azon hihetetlen hírkering, hogy Andrassy lesz biradalmi kancellár és Beust bizatott meg a cislajthán kabinet szervezésével. — Schmerlingre soha sem is gondoltak, mivel ez már korábban egész nyíltan kijelentette a császárnak, hogy többet soha sem vállal tárczát.

A Hohenwarth utódairól szányaló hírek koriak; tényleg mi sem történt ez irányban. — Andrassy a császár külön felszólítására épen most érkezett ide; hihetőleg a kabinet újjalakítása fölött szándékozik vele a császár értekezni.

Berlin, okt. 28. A „Nat. Ztg.“ üdvözli Ausztriát, hogy visszatér ismét az alkotmányossághoz, mi komoly veszélyt háritott el Európáról; az osztrák-németek szokatlan tettereje idézte elé az első megállapodást s a magyarok tartották fel az örvénybe leguruló kocsit; ketten együttvére mentek meg a biradalmat a szétzúllástól.

Versailles, okt. 28. Seine és Oise departementok megyei tanácsai Thierstől ismételt nyilatkozatot kaptak, melyben az elnök azt mondja, hogy a köztársaságot loyális módon akarja fenntartani; felhívja a rend barátait, hogy fogadják el a köztársaságot, és mérséket által bizonyítsák be, hogy a köztársaság az egyedül életre való kormány.

Chemnitz, oct. 28. Husz nagyobb gyárban mintegy 6500 munkás abban hagyta a munkát. Azok 10 órai munkaidőt és az órán kívüli munkáért 25% pótlékot kívánnak. Egyébiránt teljes nyugalom uralkodik.

Az „Oesterr. Journal“

„Andrassy király“

című és táviratlag jelzett cikke egész terjedelmében így hangzik!

„Így fog végzödni, és már ugys végzödött!

Andrassy Pestre utazásakor kinyilatkozta, hogy megnyugodva távozik. Nyugalanságban volt amiat, hogy Cislajtánia megtalál nyugtattatni, most már meg

van nyugodva ő, hogy Cislajtánia nem fog nyugalomra jutni. Amit a mi jó németjeink nem érznek, amit a doctrinair urak megkeményedelt agyveleje nem ves észre, hogy t. i. a foederalismus a dualismusnak legyőzése, az egységes összm monarchia helyreállításának előkészítése, a német befolyásnak mint a kiegyenlítő és kiegyenlítő kulturelemnek biztosítása — az átzezi a magyar államférfiu diosvágának minden idegszálát. Nem a németiség, még kevésbé az „alkotmányhűség“ mellett lépett fel Andrassy, a Giskrák farkosováltak körülte, megmutatta nekik az utat; az innenső alkotmányos élettel oly keveset törődik, hogy szivesen elfogadja ráadásul az absolutismust; rá nézve csak azon visszhatás volt határozó, melyet Hohenwart politikájának győzelme Magyarországra gyakorolt volna.

A szabályosan működött alkotmányos élet helyreállítása Cislajtániában a csupán parlamentarizmusának szilárdaságánál fogva erősebb Translajtánia jelenlegi, minden anyagi és szellemi viszonytal ellenkező tulsulyt helyes mértéke vitte volna vissza.

A biradalom innenső felében lakó szláv népesség kielégítése természetserü szükségességgel megfelelő mozgalmat idézett volna elő a szláv népek között tulnan is; e mozgalom, helyesen vezetettve, a tulsó alkotmányi viszonyok alkotmányserü átváltoztatására vezetett volna; ott is a kissebbség uralmának helyébe a foederatio egymás mellett és együttesen lépett volna; egy foederativ Cislajtánia és egy foederativ Translajtániaék már alig kellett volna az utolsó lépést megtennie egy foederativ osztrák összbiradalom felé.

Azon pillanatban, midőn a foederativ elv translajtán viszonyokat reformálva átalakítandja, már kész lett volna az összföderativ is. Mert innen ugy mint tulnan minden oldalról fölmerték volna, hogy csak az összföderativ nyujt minden egyes tényezőnek teljes jogvédelmet, nyujtja — nem többé a két résznek, — hanem az összes tagoknak egyetemben a szükséges állami erőt.

Ebből lett volna egészséges államszervezet, erős biradalom!

Hála a német doctrinairnak eszelősségének, Andrassy megnyugtatta utazott el. Az osztrák állam testében hátragyagya a karót.

Hadd diadalmaszkodjék a rövid látó ember a pillanat sikere fölött; mert csak egy pillanatig, s a világtörténelem pillanatai sem mindig évek vagy évtizedek — fog diadalmaszkodhatni. A szláv népességre nézve nem fog kárba veszni nálánál nagyobb barátja, Deák, azon férfi szava, hogy csak az a jog hal meg, melyet magunk feladunk, hogy ebben azon jog, mely csupán megszegetik, él és fennmarad. Magából értetik, hogy a szláv mozgalom immár más alakot fog ölteni.

Az olyan alkudozásoknak, minők az utóbbi kilencz hó alatt folytak, ilyen félbenszakasztása nem maradhat a legmélyebb hatás nélkül a pártviszonyokra Csehországban stb. Látjuk jönni, hogy a mérsékelt vezérek visszalépnek, hogy a radikálemek veszik át a vezetést, és hogy ezek mindenekelőtt Andrassy pártját és politikáját és alkotmányát nem fogják kimélni, azt csakhamar tapasztalni fogják Pesten. Alig fognak hetek eltetni és a szláv mozgalom Cislajtániában általános egységessé lesz. A trón lépcsőitől visszarámolvá, fenyegető ereje csak annál hatalmasabb lesz.

Még érzékenyebb visszahatást fog megérni a birad. kancellária, melynek e tárgybeli indokait a kiegyezési politika irányában való ellenállásában épenséggel meg nem fejthetjük magunknak. Ausztria most már oly állapotok felé rohan, melyek mellett általában nem lehet külügyi politikát üzni. A biradalom, forrásokban és sebekben gazdag egyelőre csak egy nagy seb lesz. A mennyiben általában még mozdulhatunk, mozdulatunk mértéke és módja már nem itt, hanem Pesten és Berlinben határozatik meg. Pesten, miután Andrassy nem az az ember, hogy mások dolgát végezze és a biradalmi kancellária bizonyos lehet benne, hogy ő nem tolatta magát előre és még kevésbé fogja magát hátratulatni engedni. Berlinben — erre nézve szolgáljon tanuságul ez. Az otromba ficzkók, kikre Boroszóban az ugynevezett rokonszenvező tüntetés bizva volt, egész naivsággal elarullták a kapott jelszót; azt mondják: Gastein és Salzburg erejénél fogva szövölvan beleszólás joga illeti őket Ausztria békéjébe.

Gastein és Salzburg erejénél fogva! Hiszen mi tudtuk ezt, de nem hittük, hogy oly, nyilvánosan és oly gyorsan fogják szemünk közé mondani. A legbensőbb szomszédi barátság erejénél fogva nem engedte Poroszország, Hannover, Hessen stb. belbékéjét soha nyugalomra jutni, szitotta mindenkor abelviszálty minden német tartományban. Az 1822. évihirdet emlékirat, mely ez uszítat a legnagyobb hidegverrel és gondossággal rendszerbe hozta, nemsokára ötven éves jubileumát fogja megérni és mégis — még 1872-ben is hiába lesz megírva Ausztriára nézve. Hapedig a sors csillagírását sem tudják már elolvadni ez ország szeméj, mely halandó remélheti akkor, hogy Ausztriának olvashatólag fog írni!

„Egy huszonnégy napihadügyér.“

Ily czimű munkát bocsát közre néhány nap mulva Palikao tk, melyből a „Tems“ előleges mutatványt közöl, nevezetesen a francia hadseregnek Chálonsból Verdunbe vonulását illetőleg.

A császár — írja Palikao — a Chálonsban szervezett hadsereg főparancsnokságát szerencsés tapintattal a tevékeny és elhatározott Mac-Mahonra ruházta. Én a haditanács elé ekkor két hadműveleti tervet terjesztettem. Az egyik azon hirre alapulva, hogy a porosz koronahg. a Marne-vonalat feladva az aubei vonalat fogja Páris felé követni, abban állott, hogy La Ferté-Jourre mellett Vinoy hadteste erős állást foglaljon és Mac-Mahon erre támaszkodva jobbra forduljon és közeledjék Château-Thierryhez, hogy a porosz koronaherceget oldalt támadhassa meg. A hg. azonban a Marne-vonalon nyomult elő, s így e tevet abba kellett hagyni.

A második terv a chalonsi és metzi hadak egyesítése volt, hogy ez utóbbi mindenekelőtt felmentessék a poroszok zaklatása alól s aztán közös erős állást foglaljanak, a melyből támadólag léphessenek fel. E terv a legegyszerűbb és igen könnyen kivihető volt s részben ugyanazon nyugodott, a mi 1792-ben csaknem épen ily körülmények közt történt, a midőn a szöv. hadak 250,000 főre mentek.

A poroszok már azon korban is európaszerte nagy katonai hírből állottak. — A 18. század fele, mondja Jomini, folytonos hadgyakorlatokban folyt le a porosz hadsereg nézve s a hadi tudomány elveinek és elméletének folytonos tanulmányozása tapasztalt vezéreket és vitéz ezredeket teremtett. Már akkor is egész Európában beszéltek a porosz hadi szervezetről, taktikáról és fegyverletről.

1792-ben az összes szövetséges hadsereg mintegy 500,000 főre ment, míg a jelen háboruban Németország egymaga sokkal nagyobb számot tudott ennél előállítani, 1792-ben Franciaország mindössze csak 95,000 főnyi hadat tudott az összes szöv. haderőkkel szembe állítani. S ekkor adta ki Brunswick herceg híres wamifestumát mely szerint a szövetségesek ellen harczó minden francia polgár mint lázadó halállal bünhődik. Brunswick utódi 1870-ben a leghűbben követték e példát.

1793-ban Dumouriez sedani főhadiszállásán gondban ült serege szorongatott helyzete fölött, a midőn hirtelen egy gondolat villant át agyán s ezt írta a végrehajtó hatalomnak: „Az argonei szorosok Franciaország Thermopyléi, s ha oda érkezék a poroszok előtt, minden meg van mentve.“ — És csakugyan minden akadályt, legyőzve ott teremt s fentartóztatta a poroszokat, míg a valmyi csata megmentette Franciaországot. — Gyors mozdulat e terv mellett talán most is hasonló eredményt szülhetett volna.

Az International mozgalmi.

Az új társadalmi mozgalom tárgyában az „Observer“ következő közlést hoz:

„Teljes okunk van hinni, hogy még eddig egyetlen személy sincs arra fölhatalmazva, hogy illetékesen szólhasson a londoni gyakorlott munkások bizottmánya nevében, az új társadalmi mozgalom illetőleg. Több hónap előtt Scot Russel, ki egy idő óta Bécsben járt, az ama fővárosban tartandó nemzetközi kiállítás ügyében, köztudomásra juttatá, hogy neki egy oly eszméje van, mely által — véleménye szerint — a munkás-osztályok érdekei s általában az ország érdekei lényegesen elő fognának mozdítani. Ekkor Scot Russel kijelenté, hogy ő a parlament mindkét háza bizouyos tagjainak véleményét kiphatalni próbálta; a munkás osztályok képviselőinek kívánatait s óhajtásait illetőleg bizonyos oly javaslatokat terjesztett eléjük, melyek, mint ő hiszi, ha elfogadtnának, az összes érdekeknek előnyére fognának szolgálmi. Ha pontosan vagyunk értesülve, Barry, ki a legutóbbi két nap alatt e tárgyban a lapokban írt, a központi bizottmánytól semmiféle fölhatalmazással sem bírt. Valóban e tény világossá tetetett ama határozat által, mely tegnapi éjjel a londoni kézművesek bizottmányának központi tanácsa által hozatott. Mi föl vagyunk hatalmazva annak kijelentésére, hogy ezen ügyben semmiféle fog történni, míg csak Scot Russel Londonba nem térend vissza. Egy, ez utóbbiól kapott távirat arról értesít, hogy ő rá igen kellemetlenül hatott a mozgalom részleteinek időelőtti fölfödötése, s hogy ő, mihelyt csak lehet, Angliába visszatérni szándékozik. Ekközben a londoni központi bizottmány kötelességének tartja nyilvánosan ellenmondani bármely, az ő fölhatalmazása nélkül közlött állításnak. Azt is bizton állíthatni hisszük, hogy Barry egészen saját rovására működik, midőn a vidéken bármint munkás szervezet létesítése mellett próbál izgatni ezen új mozgalom nevében. Scot Russel-t holnapra vagy holnaputánra várják Londonba.“

A „Times“ szerint, az „Internationale“ nevű titkos társulat tagjai mult szombaton éjjel népes meeting-et tartottak halbörn-i termükben, hogy a társulat czéljai előmozdításának leghatályosb eszközeirol tanácskozzanak. Mostanában a társulat nem támogatott az angolországi munkások által, s a legutóbbi politikai röpirat

